

12η Ετήσια Θεραπευτική ενημέρωση

1979

Αιμοδοσία: Οργάνωση και Κοινωνική Αλληλεγγύη

Η κυκλοφορία του αίματος, όπως όλοι γνωρίζουμε, περιγράφηκε από τον Harvey το 1628. Μετά από σχεδόν 40 χρόνια έγινε η πρώτη μετάγγιση αίματος στις 16 Νοεμβρίου 1666 από το Samuel Pepys. Ακολούθησαν κι άλλες μεταγγίσεις για να διαπιστωθεί σύντομα ότι τα καταστροφικά αποτελέσματα ήταν πολύ συχνότερα από τα ευεργετικά. Στόν 19ο αιώνα ο Blundell παρατήρησε ότι οι αντιδράσεις στη μετάγγιση αίματος ήταν πολύ λιγότερες σ εκείνους που είχαν χάσει πολύ αίμα δηλ. στο όλιγαιμικό μεθαιμορραγικό shock. Και τούτο βέβαια διότι η αιμολυτική και ανοσολογική αντίδραση στο έτερόλογο αίμα ήταν επόμενο να είναι μικρότερη αφού και το αίμα του μεταγγιζόμενου ήταν λίγο.

Οι άνθρωπινες αντιδράσεις στην αφαιμάξη και στη μετάγγιση ποικίλλουν σημαντικά και επηρεάζονται από πολιτισμικές, θρησκευτικές και άλλες επιδράσεις. Όλοι ξέρουμε την παράλογη άρνητική αντίδραση της αιρέσεως των μαρτύρων του Ιεχωβά στη μετάγγιση αίματος. Δεν είναι λίγες οι φορές που επικαλεσθήκαμε την επέμβαση του εισαγγελέα για να μπορέσουμε να μεταγγίσουμε παιδιά που θά πέθαιναν αν ύποκύπαμε στην άρνηση των γονιών τους να επιτρέψουν τη μετάγγιση

Δέν είναι λίγοι εκείνοι που λιποθυμούν στη θέα αίματος όπως επίσης εκείνοι που θεωρούν άμαρτία τό μέ όποιοδήποτε τρόπο χύσιμο έστω και μιάς σταγόνας αιματός τους.

Από την άλλη μεριά όταν μαθητής Γυμνασίου πήγαινα στο Βαρβάκειο, συναντούσα από την Όμόνοια μέχρι τό σχολειό μου τουλάχιστον τρία κουρεία μέ τεράστιες επιγραφές «βδέλλες έποχής» και «κόπτονται βεντούζαι».

Η επανάσταση στη μετάγγιση έγινε τό 1901 από τον Karl Lansteiner μέ την ανακάλυψη των ομάδων αίματος ABO και ολοκληρώθηκε από τον ίδιο και τον Weiner τό 1940 μέ την ανακάλυψη του παράγοντος Rhesus. Η μετουσίωση όμως των ιατρικών αυτών ανακαλύψεων σέ πράξη και μάλιστα σέ μεγάλη έκταση έγινε στη διάρκεια του 2ου παγκοσμίου πολέμου. Τότε ξεχώρισαν τά έρυθρά από τό πλάσμα, έγινε η κλασματοποίηση και η αποξήρανση του πλάσματος για να έπακολουθήσουν στις μέρες μας η απομόνωση παραγόντων της πήξεως, αιμοπεταλίων, λευκοκυττάρων, ανοσοσφαιρινών, υπερανόσου πλάσματος για τη θεραπεία όρισμένων νόσων, η πλασμαφαίρεση κ.ά. Μ' αυτές τις τεχνικές προόδους μεγιστοποιείται η αξιοποίηση του αίματος του δότου και ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι του μεταγγιζόμενου μιά και παίρνει μόνο εκείνο η εκείνα τά στοιχεία του αίματος που χρειάζεται. Για τό θέμα αυτό θά άκούσετε περισσότερο από την τράπεζα που άκολουθεί.

Η αναγνώριση της τεράστιας θεραπευτικής άξιας του αίματος στα τελευταία χρόνια, που όλο και διευρύνεται, δημιούργησε σέ παγκόσμια κλίμακα άπότομη αύξηση της ζήτησεως. Και αυτό είναι τό μεγάλο πρόβλημα της αιμοδοσίας. Νά ένώσει τις δύο άκρες, να ικανοποιήσει τη ζήτηση μέ την προσφορά.

Στις περισσότερες χώρες επικρατεί μικτό σύστημα. Δηλαδή γνήσια έθελοντική αιμοδοσία, κατ' έπιφαση έθελοντική αλλά στην πραγματικότητα καταναγκαστική αιμοδοσία και επαγγελματική ταίμοδοσία. Όσο περισσότερο ανεπτυγμένο είναι τό πολιτισμικό, τό μορφωτικό επίπεδο ενός λαού, τόσο ύψηλότερο είναι και τό ποσοστό τής γνήσιας έθελοντικής αιμοδοσίας. Δέν άρκει όμως ή ψυχική παρόρμηση και εύεξία του δότου, ή χαρά πού νοιώθει κάθε δωρητής. Για τήν έπιτυχία τής πραγματικής έθελοντικής αιμοδοσίας χρειάζονται όρισμένες προϋποθέσεις. Και ή βασικότερη είναι ή ύπευθυνότης όσων άσχολούνται μέ τήν αιμοδοσία και ή πολλή αγάπη για τό έργο τους. Ό σεβασμός για τό θείο αυτό δώρο πού τούς έμπιστεύονται οι συνάνθρωποι μας και τό ιερό δέος ότι ό πρωινός δότης μπορεί νά είναι ό βραδυνός λήπτης. Χωρίς άμφιβολία ή συνεχής και άδιάλειπτη διαφώτιση και ενθάρρυνση του λαού μέ όλους τούς τρόπους, κυρίως μέ τά μέσα μαζικής ενημερώσεως, βοηθάει στην άνάπτυξη τής έθελοντικής αιμοδοσίας. Η πεμπουσία όμως του θέματος είναι νά γίνει συνειδητός, μόνιμος, ό περιστασιακός αιμοδότης. Και έδω είναι άκριβώς τό εύαίσθητο σημείο, ή άχιλλειος πτέρνα τών ύπηρεσιών αιμοδοσίας. Είναι έπιτακτική άνάγκη νά αναπτυχθεί σωστή έπικοινωνία, τρυφερή σχέσις θά έλεγα μεταξύ του άνώνυμου αλλά και του έπώνυμου αιμοδότη, γιατρού και άρρώστου. Κοινωνική διερεύνηση του θέματος έχει άποδειξει ότι ήθικές άμοιβές και διακρίσεις, μέ διοργάνωση γιορταστικών εκδηλώσεων και άπονομή μεταλλίων, έλάχιστα βοηθούν. Φαίνεται ότι ό άποτελεσματικότερος τρόπος είναι ή όργάνωση τής αιμοδοσίας πάνω σε δύο άρχές. Πρώτη άρχή: ό αιμοδότης, όπως ό πελάτης, έχει πάντοτε δίκιο. Όταν άρρωστήσει, ή ιδιότητά του ως αιμοδότη, του δίνει προτεραιότητα και όλα τά προνόμια του VIP. Δεύτερη και κυριότερη άρχή: μίμηση τής όργάνωσης πολιτικού κόμματος, κατά προτίμηση κόμματος μέ ιστορία παρανομίας. Άνθρωποι μέ άλλρουιστικά αισθήματα, μέ πάθος για τήν αιμοδοσία, γίνονται πυρήνες στις κοινότητες πού ζούν και εργάζονται και μουούν, διαφωτίζουν, στρατολογούν νέους έθελοντές αιμοδότες. Οι αιμοδότες πυρήνες, οι ήγέτες δηλ. ομάδα τουλάχιστον (10) αιμοδοτών, συναντιώνται τήν ήμέρα τής αιμοδοσίας μέ τούς γιατρούς του κέντρου και άν είναι δυνατόν και μέ άρρώστους πού μεταγίζονται. Η συμβολή τής συναντήσεως αυτής στην έξαρση τής ψυχικής ανατάσεως του δότου είναι τεράστια. Μέ τή σωστή όργάνωση, εκείνη πού στηρίζεται στις άρχές πού άνάφερα, πολλές χώρες έχουν γίνει αυτόρκεις σε αίμα άποκλειστικά μέ έθελοντική αιμοδοσία και μόνο.

Υπολογίζεται ότι για κάθε έκατομμύριο πληθυσμού πρέπει νά υπάρχουν 50.000 αιμοδότες μέ προοπτική νά δώσουν αίμα μία φορά τό χρόνο. Μέ τέτοια προσφορά φαίνεται ότι υπερεκαλύπτονται οι συνθήεις άνάγκες μέ συνυπολογισμό και τών ειδικότερων άναγκών σε κλάσματα του πλάσματος, δηλ. παράγοντες πήξεως, υπεράνοσους όρους κλπ. Φυσικά σε περίπτωση έκτακτης άνάγκης, οι άνάγκες θά καλυφθούν είτε μέ περιστασιακούς αιμοδότες είτε μέ συχνότερη προσφορά αίματος τών τακτικών αιμοδοτών.

Άλλά ός έλθουμε στα καθ' ήμας. Από τήν άρχή ός εξομολογούμαι ότι ή κατάσταση είναι άπογοητευτική. Φταιει βέβαια τό χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του λαού μας, ό έγωκεντρισμός μας πού αντίμάχεται κάθε συλλογική εκδήλωση, κάθε εκδήλωση κοινωνικής άλληλεγγύης. Άλλά εκεί πού τά πράγματα είναι έξοργιστικά είναι στην όργάνωσή μας. Πριν 3 περίπου μήνες στα πλαίσια τηλεοπτικής μορφωτικής έκπομπής του Πανεπιστημίου μέ τίτλο «Πανεπιστήμιο για όλους» προβλήθηκε σε δύο συνέχειες ή δουλειά πού γίνεται στην κλινική μας. Και στις δύο έκπομπές έκανα έκκληση για έθελοντική αιμοδοσία. Πρότεινα νά «υιοθετηθεί» κάθε παιδί μέ μεσογειακή άναιμία από 12 νονούς/νονές πού θά έδιναν μία φορά τό χρόνο αίμα για νά καλύψουν τις άνάγκες του βαφτιστικού τους. Η άναπαόκριση ήταν άπογοητευτική. Από τις πολλές χιλιάδες τηλεθεατές μόνο τριάντα (30), έπαναλαμβάνω τριάντα, προσφέρθηκαν νά δώσουν αίμα. Μέχρι τή στιγμή αυτή δέν έχουμε κατορθώσει νά πάρουμε αίμα ούτε από έναν. Αυτοί οι 30 σπάνιοι άνθρωποι προς τούς όποιους άπευθύνω μέ συγκίνηση ένα μεγάλο εύχαριστώ και ένα μεγάλο εύγε, έχουν μείνει μέ τήν πικρία ότι δέν εκτιμήθηκε ή προσφορά τους και, ασφαλώς δικαιολογημένα, μέ τήν έντύπωση ότι ό όμιλών

πού έκανε τήν έκκληση γιά αίμοδοσία είναι ένας έπιπόλαιος λογάς. Δέν θά αναφερθώ στόν άπρόσωπο, ψυχρό, μερικές φορές άπάνθρωπο χαρακτήρα τής ύπηρεσίας αίμοδοσίας του Νοσοκομείου μας. Πού στό κάτω-κάτω είναι τυπικό προϊόν, τής άπρόσωπης κοινωνίας μας. Κάποιος είπε ότι «είναι φοβερό νά πέσεις στά χέρια ζωντανού θεού». Ίσως είναι τό ίδιο φοβερό νά ζεις σέ κοινωνία πού δέν πιστεύει σέ τίποτα έκτός ίσως του Μαρωνά.

Παρακολουθείστε τώρα μαζί μου στόν πίνακα Ι πώς έξελίσσονται όρισμένα μεγέθη τής αίμοδοσίας στόν τόπο μας.

1) Τό χρόνο πού πέρασε, τό 1978, χρησιμοποιήθηκαν 265.000 μονάδες αίματος. Μέ βάση τά διεθνή πρότυπα έστω κι' άν οι ξένοι δέν έπωμίζονται τό βάρος τής μεσογειακής άναιμίας, φαίνεται ότι δέν είχαμε έλλειψη αίματος και ότι χρησιμοποιήσαμε όσο αίμα χρησιμοποιούν χώρες πού δέν έχουν προβλήματα αίμοδοσίας.

2) Ο έξαναγκασμός συγγενών και φίλων άρρώστων πού έχουν ανάγκη γιά αίμα είναι ή κυριότερη πηγή τής αίμοδοσίας. Ακολουθεί ή έξ ίσου καταναγκαστική αίμοδοσία του στρατού.

3) Δέν σχολιάζω τήν έπαγγελματική κερδοφόρο αίμοδοσία των ιδιωτικών τραπεζών γιατί κλείσανε. Έλπίζω τό κλείσιμο νά είναι όριστικό.

4) Οι άριθμοί τής στήλης «έθελοντική αίμοδοσία», υποδηλώνουν σέ ποσοστό 80% περιστασιακούς έθελοντές αίμοδότες και μόνο 20% είναι μόνιμοι, γνήσιοι έθελοντές αίμοδότες. Δηλαδή γιά κάθε έκατομμύριο Έλλήνων άντιστοιχούν 300 ή 400 αίμοδότες σέ σύγκριση μέ τούς 500.000 πού υπάρχουν σέ κράτη πού παίρνουν στά σοβαρά τήν αίμοδοσία.

5) Αφ'ησα τελευταία τή θλιβερότερη διαπίστωση. Έπαιτώντας μέ δίσκο πού μέ μεγάλα γράμματα ήταν γραμμένο επάνω του, έμεις οι υπανάπτυκτοι Έλληνες πού άγνοούμε τί σημαίνει κοινωνική άλληλεγγύη, πήραμε δώρο από τούς Έλβετούς τά τελευταία δύο χρόνια 80.000 μονάδες αίματος. Στά δύο αυτά χρόνια μειώσαμε τήν έστω κατ' εύφημισμό έθελοντική αίμοδοσία από 20.000 μονάδες στό μισό, σέ 10.000. Εύγε μας! Μέ τή δικαιολογία ότι μās περισσεύει τό Έλβετικό αίμα άγνοήσαμε τούς 30 έθελοντές, τούς 30 νονούς και νονές πού γεμάτοι άνθρωπιά ζητούσαν νά γνωρίσουν τό βαφτιστήρι τους, έτοιμοι νά βγούν στην κοινωνία και νά γίνουν οι καλύτεροι κήρυκες αύτής τής λαμπρής ανθρώπινης πράξεως τής δωρεάς του αίματός των.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι Προέλευση αίματος

	Περιβάλλον άσθενών	Έθελον- αίμοδό- τες	Ένοπλ δυνά- μεις	Έλβετ Έρυθρ Σταυρός	Σύνολο	Ίδιωτ τράπε- ζες	Άμειβ αίμοδό- τες	Γενικό σύνολο	Μεσογ. άναιμία	Άχρη- στευθ. ποσότ.
1970	28.410	4.678	27.577	-	60.465	-	9.361	69.826	-	-
1974	92.961	33.558	18.287	-	144.807	61.838	13.922	220.507	28.410	-
1975	116.950	19.358	26.843	-	163.151	62.022	3.361	228.534	35.710	-
1976	132.424	19.661	35.091	-	187.176	50.965	195	230.336	41.213	-
1977	140.388	11.907	28.034	35.044	215.373	40.235	114	255.722	44.808	12.693
1978	16.454	11.256	27.485	47.413	247.608	31.681	9	379.208	49.807	14.511

Ας είναι τά όσα είπα, τά όσα θά άκούσετε από τούς άποψινούς όμιλητές και κυρίως όσα έσείς, οι Έλληνες μαχητές Παιδίατροι θά πήτε, ή μικρή συμβολή μας στην προαγωγή τής αίμοδοσίας στόν τόπο μας και συγχρόνως ένα μνημόσυνο στόν άνθρωπο πού άγάπησε περισσότερο άπ' όλους τήν αίμοδοσία γιά τήν όποία και θυσιάστηκε ό ίδιος, τόν άείμνηστο Πολίτη.